„ՊՈՒԶԱՆԹ"
ارمنیه یوی سیاسی و یومیه غزته صاحب امتیاز مزمرمدیری
پوزانت کچیان
دوسو ۳۸ عدد جاده عالی باب عالی ده اداره خانه سی
PUZANTION

ԳԱՂԱՆՈՐԴԱԳՐՈՒԹԻՒՆ. Տարեկան 7 մէճ. վեցամսեայ 3½, եռամսեայ 2։—Արտասահման 40 ֆր. վեցամսեայ 20, եռամսեայ 10։ Թղթատարի յատուկ ուղարկութիւն, բայց ի նախ վճարուի։

ԲԻԶԱՆԴԻՈՆ

ՔԱՆ ՓԱՐԱ — ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԱՄԵՆՕՐԵԱՅ — ՔԱՆ ՓԱՐԱ

ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆ
ԲԻԶԱՆԴ ՔԷՋԻԱՆ

Նամակներ ուղղելի են
առ ՏԷՐ ԵՒ ՏՆՕՐԷՆՆ
38, Պաալը Ալի Ճատէսի, կ. Պոլիս.

PUZANTION
Journal Arménien Quotidien,
Politique, Financier et Littéraire
Directeur-Propriétaire
PUZANT KÉTCHIAN
Bab Aali Djaddéssi, No. 38.
CONSTANTINOPLE

Ա. ՏԱՐՒ ԹԻՒ 190 — ԵՐԿՈՒՇԱԲԹԻ 1897 ՅՈՒՆԻՍ 16/28 — 28 ՄՈՒՀԱՐՐԷՄ 1315 — 16 ՀԱԶԻՐԱՆ 1313 — Ա. ՏԱՐՒ ԹԻՒ 190

Կ. ՊՈԼԻՍ, 16/28 ՅՈՒՆԻՍ, 1897

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ

ԹՄԲԱԳՐԱԿԱՆ ՏԵՍՈՒԹԻՒՆ

ԱՆՆԵՐԱԶՆԱԿ ԶԱՑՆԵՐ

Մինչ բրիտանեան Տէրութեան մէկ ծայրէն միւսը թագուհիին գահակալութեան Յոբելեանին առթիւ, միակ աններաշնակ ձայնն որ թեթեւ իմն խանգարեց ընդհանուր ներդաշնակութիւնն՝ երեսփ. ժողովին մէջ լսելի եղաւ։ Ազգին ներկայացուցիչ ժողովին մէջ կառավարութիւնն առաջարկեց և ընդգիմադիր կուսակցութիւնն երկրորդեց ինդոկացական ուղերձ մը առ թագուհին, հաւատալով թէ «ժողովը իբրոլոր սրտէ կ'մասնակցի այն մեծ ուրախութեան որով թագուհւոյն ժողովուրդը կը տօնէ ամենէն երկար, ամենէն բարգաւած և ամենէն փառաւոր թագաւորականիշխանութիւնն իրպատմութեան մէջ, և ժողովը ժողովրդին հետ միասին կ'աղօթէ Ն. վեհափառութեան բազմամեայ երկարակեցութեան ու քաղցրագութեան համար։» Մր. Պալֆուր և Մըր Ուիլ. Հարքորդ իրարու հետ մրցելեան ընտրելագոյն բառերով թագուհւոյն հանդիսանալու պատարին համարուած մեծ ժողովրդի մը յանդուգն զգացումներուն։

Իռլանտական կուսակցութեան երկու հաւատածներուն պետերը, Մր. Տիլոն և Մր. Բէտրիա, ծանուցին թէ չատ կ'ցաւնոր չեն կըրնար ձայնակցիլ։ Իրենց ընդդիմախօսութիւն այսպէս կրնայ համառօտուիլ. «Անգլիացի ժողովուրդն իրաւունք ունի ուրախանալու այս Յոբելեանին առթիւ։ Որովհետեւ այս 60 տարին մեծ բարեբաստութեան չրջան մը եղաւ իրեն համար։ Տնտեսական, իմացական, բարոյական կեանքին վրայ ակներեւ յառաջդիմութիւններ ըրաւ։ Իռլանտայի համար ընդհակառակն եղաւ։ ուստի, միայն Իռլանտա չի կրնար մասնակցիլ այս ցոյցերու։ 60 տարի առաջ Իռլանտա ութ միլիոն բնակիչ ունէր։ Հիմա 4½ միլիոն միայն ունի։ Մինչ Անգլիա, որ 60 տարի առաջ 17 միլիոն բնակիչ ունէր, հիմակ 34 միլիոն է։ Անգլիոյ մէջ տուրքը մարդ գլուխ ⅔ մասով զեղչուած է 60 տարիէ ի վեր։ Իռլանտայի մէջ կրկնապատկուած է։ Անգլիոյ մէջ ժողովրդային պատնութիւնը ընդարձակուած են. Իռլանտայի մէջ պատժական խիստ օրէնքներն իրարու յաջորդած են։ Դաղթականութիւնը ուրախութեամբ կ'մասնակցին Յոբելեանին, ի յուշս որոյ ֆանատա, որ 60 տարի առաջ յայտնի ապստամբութեան մէջ էր։ Պատճառն այս է որ 60 տարիէ ի վեր գաղթականութիւնը ինչ որ խնդրեցին որուեցաւ։ կատարեալ ինքնօրինութեամբ կ'կառավարուին իրենք զիրենք։ Տէր են իրենց ճակատագրին։ Իսկ Իռլանտայի ամէն խնդրուածները մերժուեցան նոյն 60 տարիի միջոցին, և իբր տասն հազար Իռլանտացիք բանտարկեցան իբրեւ քաղաքական յանցաւոր, այս կամ այն առթիւ։ Հիմակ ալ Իռլանտայի բանտերուն մէջ կան կարգ մը քաղաքական յանցաւորներ, որոց արձակումը խնդրուեցաւ Յոբելեանի ուրախութեանց առթիւ, բայց չընդունուեցաւ։ 60 տարիէ ի վեր սովը պարբերաբար կոտորածներ ըրաւ Իռլանտայի մէջ։ Անգլիա ո՛չ միայն սով չկրեց, այլ և այն 60 տարուան միջոցին իր հարստութիւնը քառապատկեց։ Անգլիոյ ժողովուրդն ազատօրէն իր չահերուն համեմատ օրէնքներ դրաւ ինքն իրեն համար, մինչ այս տարրական իրաւունք զլացուեցաւ քայր-կղզիին։»

Բայց Իռլանտայի մէջ երկու ցեղ կ'բնակին. բուն Իռլանտացիին քով կայ նախկին անգլիւսաքսոն գաղթականն որ Իռլանտացի եղած է բառին աչխարհագրական իմաստով, բայց Անգլիացիէն աւելի անգլիսաէը է. դի չարունակ Իռլանտացիի հետ չփուելով, իր Անգլիացիի զգացումներ աւելի սրուած են։ Այս տարր Իռլանտայի հիւսիսային կողմը կ'բնակի, որ կղզիին էն բարեկեցիկ մասն է, և չատ յառաջ գացած է ճարտարութեամբ և վաճառականութեամբ, մայրաքաղաք ունենալով Պելֆաստ։ Այս տարրի կողմէ Դնդ. Սօնաբրսըն պատասխանելով Իռլանտացի երկու երեսփոխանիներուն, հերքեց այն կարծիք թէ 60 տարիէ հետէ Իռլանտա յառաջդիմութիւն չէ ըրած։ Անգլեսաքսոն բողոքական հասարակութիւնն ալ որ կ'բնակի Իռլանտայի հիւսիսային կողմը՝ նոյնքան Իռլանտացի չէ՝ այսօր որքան հարաւային կողմը բնակող կաթոլիկ հասարակութիւնը» կ'ըսէն թէ 60 տարի առաջ ութ միլիոն բնակիչ ունէր կղզին, մինչ այսօր 4 ու կէս միլիոն միայն ունի. բայց այն ութ միլիոն խիստ առ խիստ բնակած խեղճ թշուառ ժողովուրդ մ'էր, որ քանի կրթուեցաւ, աչքը բացուեցաւ, և հիմա նախամեծար կ'համարի Մ. Նահանգաց, Աւստրալիոյ կամ Նոր Զելանտայի կոյս հողին վրայ գործելու և զարդանալ։ 60 տարի առաջ Իռլանտայի մէջ կային 1,384 դպրոց 169,000 աշակերտով, հիմա կան 8,550 դպրոց, 1,018,000 աշակերտով, որոց համար 1,138,000 ոսկի ծախք կ'ըլլայ, մինչ 60 տարի առաջ կրթական ծախքն 50,000 ոսկին չէր անցներ։ 1849ին ուանդի դրամատունը եօթն միլիոն ոսկի ունէին. հիմակ 39 միլիոն կայ հոն։ 1863ին, Իռլանտայի նամակատուներուն խնայողական արկղին մէջ 143,000 ոսկի կար, հիմա 5,919,000 կայ։ Գնդ. Երեսփոխանն եզրակացուց ըսելով որ թէեւ ինք Իռլանտայի բնակչաց մէկ երրորդին անունով կ'խօսի, բայց ոչ նուազ պարտականութիւն կ'զգայ յանուն Իռլանտայի խնդակցելու Թագուհիին Յոբելեանին։ Եւ կ'ցաւի որ Իռլանտայի ժողովրդեան միւս հատուածին ներկայացուցիչը, փոխանակ պարզապէս լուռ կամ ձեռնպահ կենալու, այդքան հանդիսաւոր առթիւ մը անդորրագրական ձայն մը լսելի ընել տալու անախորժ ընթացքը բռնեցին։ Իռլանտայիք ապստամբական զգացումներ տածող ժողովուրդ մ'են, և չեն ընդունիր որ մա՛նաւանդ վեհապետուհիի մը, աղնիւ և պատկառելի Տիկնոջ մը հանդէպ այսպիսի անշնորհ ցոյց մ'ըլլայ։

Ի վերջոյ, Ուղերձը քուէի դրուեցաւ, 44ի դէմ 459 քուէով ընդունուեցաւ։

Ա.ԶԳ. ԴՈՒՐՍԵՐՆ Ի ԿԵՍԱՐԻԱ

Ինչպէս գրած էի, կեսարիա վերջերս գոհութեամբ ողջունեց Ս. Կարապետի Վանքի մէջ նորահաստատ Որբանոցի բացումն, ուր այսօր 30 որբեր զետեղուած են։ Այդ կողմէ համակրական ցոյցեր, քաջալերական յորդորներ կ'ուղղուին։ Ժողովուրդն ալ աւելի վսեմ կ'գտնէ որբերու դաստիարակութեան գործն, ուստի ի սրտէ կ'աչխատի նեցուկ ըլլալ այդ բարենպատակ հաստատութեան։ Ներկայ ամուսան մէջ տեղացի ազգայիններու նուիրած նպատակ գումարը 15 ոսկի է և եթէ հայ ժողովրդեան մէջ անչէջ մնայ այն համակրական ոգեցնութիւն, յոյս ունինք որ Ս. Կարապետի մէջ գաստիարակուող որբերու թիւն ի մօտոյ աւելի պիտի բարձրանայ։

*** Առաջնորդ Հայրը թէեւ Ս. Կարապետի վանահայր, բայց այս մասին միայնակ գործել չուզելով, որբերու համար խնամակալութիւն մը հաստատեց, որու անդամներն են Գրիգոր Դանտաճեան, Համբար Տէտէեան, Ասաքել Պարոնեանց, Կարապետ Մարթաեան, Մկրտիչ Մէլքոնեան, Գրիգոր Մէլէմեան. Մէխթ Գասապեան, Գրիգոր Թաշճեան, Սարգիս Քէչկէկեան և Դանիել Սարաֆեան էֆէնտին, որոց ցոյց տուած եռանդն ու գործունէութիւնը մեծ չնորհակալութեան արժանի են և Առաջնորդ Հայրն ալ չատ գոհ է որ այսպիսի եռանդուն անձերու աջակցութիւնը կ'վայելէ։ Կարզուելիւն կ'մաղթենք։

*** Կիրակիօրեայ վարժարանի բացման համար ամէն կերպ բանակցութիւնք չարող ելք մ'ունեցան և նախնական պատրաստութիւնք ալ ւարտած են, սակայն այս օրերս ժողովուրդը գլխէն ամրողջովին ամարաչոյներ և այգիներ կ'ցրուի, ուստի կիրակիօրեայ վարժարանին բացումը Սեպտ. պիտի կատարուի. այս մասին եւս ժողովուրդը խիստ մեծ փափաք ցոյց կուտայ։

*** Բարոյն ամէն կիրակի կ'չարունակուի եկեղեցւոյ մէջ և ունկնդիրները ճաչակը տակաւ զարգանալու և փափաքն օր օրի աւելնալու վրայ է։

*** Մինչ անբացատրելի ուրախութեամբ կ'դիտեինք Ս. Կրպտ.ի Որբանոցն, այս օրերը ցաւելով կ'լսենք որ Թալասու մէջ պատ. Մխիթարեաց Որբանոցի աչակերտք դժգոհ են վարչութենէն եւ մասնակարգութենէն և նոյն իսկ այդ որբերէ մին իր նախնական (մօրը տունը) վիճակն աւելի դէղատ համարելով թողուցած է Որբանոցը. քանի մը հատն ալ իրենց մօրմէն խնդրեր են որ կանչեն գիրենք, այսպիսի լուրեր լաւ տպաւորութիւն չբերեն մեր վրայ. երբ որբ աչակերտները դժգոհ են՝ ազգն երբեք գոհ չի կրնար ըլալ. թէեւ որբերուն առողջ թոչակութիւն կ'ընեն, չարաթ եւ կիրակի օրերը խմբովին մեր Ս. Եկեղեցին գալու, բայց աչակերտաց կրօնական եւ եկեղեցական ուսանց մասին կ'ընդդիմանան Առաջնորդ Հօր առաջարկութեանց, որ կ'պահանջէ թէ այդ մասն չանձնուի հայ եւ կարող քահանայի մը. այս քանակցութիւնք տակաւին վերջացած չեն, սակայն չենք յուսար որ յաջող ելք մը ունենան, որովհետեւ Մխիթարք նոյն իսկ այդ որբերու վրայ հսկող կարգեցին խիստ մոլեռանդ յոյն-բողոքական ընտանիք մը, որ կ'ձգնի կուրօրէն բողոքական կրթութիւն միայն տալ որբերուն։

*** Անատոլուի քննիչ Վահմ. Շաքիր փաչա իր հետեւորդներով մինչ 8ին երեկոյեան դէմ քաղաքս ժամանեց խիստ չքեղ կերպիւ։ Քաղաքիս կառավարական բոլոր պաշտօնեայք և հայ ու այլ քրիստոնեայ հասարակութեանց պետեր Ն. Վահմ.ի Թիւնը դիմաւորեցին քաղաքէս երկու ժամ հեռաւորութեամբ Ամպոլ կոչուած տեղը։ Վահմ. Շաքիր փաչա 8 օր մնաց կեսարիա և ապա ուղեւորեցաւ ուղղակի Սեբաստիա։

*** Վերջերս նորէն սկսեց աղքատներու մէջ Ընչքան և տղայոց մէջ կարմրախտը։ Թէեւ վարակիները չատ են, բայց գոհարու թիւը խիստ փոքր է։ Այս մասին առժամեայ նըպաստամատոյց յանձնաժողովը տնօրինութեամբ Առաջնորդ Հօր մեծ գործունէութիւն ցոյց կուտայ. աղքատներու նպաստ, հիւանդներու դեղ ու դարման ըստ կարելւոյն կ'տրուի։ Ուրախալի է տեսնել որ բոլոր այս ազգասէր հիւանդներու ձրի կ'այցելեն բժիշկներ. խորին չնորհակալութիւն Տքթ. Կ. Իսպէնեան, Գ. Դաւիթեան և Ե. Իսպէնէրեան էֆէնտիներու։

*** Յաջորդ Նամակով կեսարիոյ մէջ գտնուող բոլոր քրիստոնեայ դպրոցաց ներքին վիճակներու վրայ տեղեկութիւններ պիտի հաղորդեմ հետզհետէ, յուսալով որ պիտի բարեհաճիք հրատարակել։

ԻՍՐԱԵԼ ԱՍԼԱՆԵԱՆ
կեսարիա, 31 մայիս 97

ԿԻՆԵՐՈՒ ԷՍԱՐԱՆԸ

Երիտասարդներու Լարանին կարճ գոյութեան հակառակ, Պարտիզակի կիներն 8-10 տարիէ ի վեր իրենց յատուկ Լարանն ունին, որ միշտ չարունակական եղած է առանց դադարելու. գժբախտաբար արական Լարանը քիչ ժամանակի մէջ աւելի օգտակար եղաւ ժողովուրդին, քան թէ կիներուն այդքան երկարժամանակեայ Լարանն իրենց սեռին։ Հոս խոստովանինք թէ կիներու Լարանը չունէր, ու չունի դեռ, քիչ չատ ուսեալ կիներէ կամ օրիորդներէ բաղկացած օրինաւոր մասնախումբ մը. անյիչատակ ժամանակներէ ի վեր միացած ատենապետհիի մը հակողութեան տակ անկանոն, անկերպարան դումարում մը եղած է. կիներու այդ դպրոցն երբեք, երբեք չէ ծառայած իր նպատակին, ու Լաթան անուանին համապատասխանող դիրք մ'ունեցած չէ. բարքերու ազնուութիւնը նկարագրի հաստատութիւնն ինչ որ էր Լարանի հաստատութենէն առաջ մեր իգական սեռին մէջ, նոյնը մնացած է այսօր ալ։ Սովորական գործած ու ձանձրացուցիչ միակ դերութիւնն սկիզբէն ի վեր կը տիրէ իգական Լարանին մէջ. Աւետարանէն մաս մ'ընթերցում առանց բացատրութեան, ու քանի մը չարականներու երգում. ամէնն այսչափ, այո՛ հաւատացէք ամէնն այսչափ, ամէն կիրակի։ Չէ, կարծեմ ժամանակն եկած է, վերջնապէս մէկդի նետելու այդ հինցած, անօգտակար դրութիւնն, այդ անբարեկարգ, տխուր, միատեսակ վիճակը Լարան մը, մանաւանդ կիներու Լարան մը, անհրաժեշտ է ունենալ 1. Որոշ ծրագիր մը իր նպատակը բացատրող. 2. Ձեռնհաս, կարող անդամներէ կազմուած մասնախումբ մը. 3. Աչխարհաբար Աւետարանի ընթերցում. 4. Ի՛ն պարզ լեզուով, նոյն իսկ իրենց խօսած լեզուով, տողջապահական ու երկրագործական գիտելիքներ. 5. Առաքինի անտեսութեան դասեր. 6. Շերամապահութեան վրայ ձանօթութիւններ և որ ի կարգին գիտէին պէտքերուն յարմարցուած առողջ ծագրով կատարեալ դպրոց մը Պարտիզակի կիներուն ու օրիորդներուն ալ։ Այն ատեն իգական սեռին համար ժամանգական ազա հղոյ բամբասանքի ու նախանձի որդը պիտի չկրծոտի. բարքերու ազնուութիւն մը, յիզաչրջում մը յառաջ պիտի գայ. գիւղացի գեղջկուհի սեռին ոգիտութեան խաւարը լոյս պիտի առնայ, իր չուրջն անցած դարձածին հետաքրքիր պիտի ըլայ բարձրանալով իր ինկած վիճակէն, ու Պարտիզակ իր միջավայրին յարմար պատասխաններ իգական սեռով մը պիտի օժտուի։

Պարտիզակի Կ. Կ.

Ե. Դ. Պարտիզակի Պատ. Թաղականութիւնը սխալ մը կ'գործէ տարեվերջին մէկ դասատուներ հրաժարեցնելով. Եթէ անկարող էին, ինչո՞ւ տարեվերջին սկիզբը պաշտօնի կոչեց զանոնք. իր այս ընթացքը կրթական խնդիրէն չհասկնալ կ'նշանակէ, քանի որ նախորդ մենծ աղանիներ հետեւած ճամբան կ'չարունակէ։ Արդէն աւելի մեծ սխալ մը գործեց տարիներջանին սկիզբն ուչիմ ու ազգասէր խոստացող պատանիներուն՝ վարժարանին բարձր կարգն անհոգեմարար ցրուելով։ Այս վերջիններն և ուրիշներ ալ ամերիկեան բարձր. վարժարանը կ'յաճախեն։

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ՊԱՑՄԱՆՔ Ի ՄԱԼԿԱՐԱ

Մալկարայի անտեսական վիճակին վերայ ծեղեկութիւն տուած տեսնելով զրած էի խօսիլ անոր չահու աղբիւրներէն մէկին վրայ, յետոյ առանձին թղթակցութիւն մը նուիրելու նպատակաւ։ Մեր քաղաքի իր ունեցած բարձր դիրքին պատճառով աքանչելի օդ մը ունի ու ադոր համար սիրողներն ի վեր չերամն յաչողած է հոս։ Տակաւին Բաթէօճեան գիւղէն չատ տարիներ առաջ հոս պտօտ բռնելու (չերամ պահել) սովորութիւնը գոյութիւն ունեցած է ու արտադրած խոզակներ մանաւանդ հոսկոր նչանաւոր եղած են։ Սակայն երբ հետզհետէ հիւանդութիւններն երեսնալ սկսան՝ ժողովուրդն իր աչխատութիւնն ու դրամագլուխն անօգուտ տեղը չվատնելու համար՝ կ'մղուղ չերամաբուծութիւնն ու արտի կ'վրան ձեր ընդարձակ թթատունները։ Հինգ-վեց տարիէ ի վեր, յորմէ հետէ Բաթէօճեան դրութեամբ գատուած հունտերն սկսած են գործածուիլ, և ժողովուրդն համոզուած է թէ այլեւս ո և է վտանգ գոյութիւն չունի, չերամաբուծութիւնը չատ ընդհանրացած է ո՛չ միայն քաղաքին, այլ և նոյն իսկ չրջակայ գիւղերուն մէջ։ Ու հիմա յաղողութիւնները կրկնապատկուած են, այնպէս որ մինչդեռ Պիլէճիկ և Պրուսա մէկ բաքէթ (9 սրմ.) հունտով 50-55 օխա խոզակ կրնան արտադրել միայն, հոս նոյնչափ հունտով 60 ու մինչեւ իսկ 70 օխա խոզակ արտադրողներ կան։ Բանակի այս առաւելութիւնը սակայն որակին չի ձգնաեր բնաւ ու մեր խոզակներէն հանուած հունտերը միչտ ամենալաւ տեսակներէն եղած են, այնպէս որ Մ.իրան Խանճեան՝ որ Բաթէօճեան դրութեան մանագէտ մ'է ու Մալկարայէ զատ չատ տեղերու վրայ գործ կ'ընէ, իր հունտերը մի՛ միայն Մալկարայի ու Զաթալճաի խոզակներէն կ'ընտրէ։ Ժողովուրդն ու մանաւանդ այս յաղողութիւններէն վրայ սկսած են իրենց ապրած թթատունները վերատին թթենիներով լեցնել։ Հետեւաբար յուսալի է որ ապագային այս գործն աւելի ընդարձակուի։ Բարեբախտաբար չերամի այս աչխատութիւններն այնպիսի տեսնի մը կ'հանդիպին որ ժողովրդին գաշտի աչխատութիւններէն բան չի կորսուիր բնաւ, այնպէս որ չերամաբուծութիւնը գրեթէ չահ ու բացասիկ տպրիւր մը եղած է։ Սակայն մեր տահմանափակ վիճակին համար, խոզակի վաճառականները չեն իմացած բոլոր այս բաներն ու ժողովուրդն՝ որուն չեն բաւեր իր թթենիներն ու կը տարուի դեռեւն ապառիկ տերեւ գնելու, հարկադրուած է իր արտադրած խոզակը կարելի եղածին չափ չուտ ծախելու, որպէս զի կարենայ պարտքերը վճարել։ Ու այսպէս գործը մնացած է քանի մը չահատէրերու ձեռքը միայն, որոնք գրեթէ իրենց ուզած գիներով կ'գնեն խոզակները։

Մարտիրոս, 8 Ցնս. Վ. Ե.

ԳԻՏԱԿԱՆ ՔՐՈՆԻԿ

Աւետիքեան.— Իր յարկոնիններէն. — Պարտատուներուն էպոճակը.— Նոր հարցն մը.—Կրածին-Ածխիւր.— Ընթերցէք «Նաթրը».— Հայ արուեստագիտը. — Մովսէսեան լուսանկարչութիւնը.—Ընդհանուալ նահատակներ.—Ջրոյ հատիկներ.—Քոնիկեան։

Աւետիքեան. . .նոր կազ մը, գեղագիտ և չոգեփայլ, որուն առջև կը խոնարհին դուխ առայժմ, մեզ ծանօթ լուսատու նիւթերն, որուն պայծառ ճառագայթներուն տակ կ'նախանձան ճրագը, քարիւղը, լուսաւորութեան կազը, մանէզիումը։ Եթէ ո՛չ աւելի, գոնէ եղեկտրական փառաւոր լոյսին երկրորդական քոյր կրնայ համարուիլ աւետիքեան՝ որ հաւատաւոր հանդերձեալ է քիչ ժամանակէն ընդհանրանալու արագապէս արուեստից և ճարտարութեանց մէջ. լուսաւորութեան համար ամէնէն ընտիրն, ամէնէն չահեկանն է, որ արուեստական արեգակի մը հանգոյն, գիչերուան մութին մէջ պիտի փայլէ քաղաքաց, դղեակներու, երկաթուղեաց կառքերու և մեծ գործանոցներու մէջ։ Գիտութեան լաւագոյն սկզբունքներէն մին ալ խըլացողութիւնն և ածանութիւնն ըլաւլով, նախընտրելի պիտի ըլլի եղեկտրականութենէն, երբ նոյնին պատրաստութեան համար փոփոխական տարրաթանութիւնը գտնէ, ստեղծէ, նոր եւ առատ աղբիւրներ։ Կազ մ'է այս անգոյն, թեթեւ, ջրոյ մէջ մի քիչ լուծելի և զօրաւոր հոտով մը՝ որ լուսաւորութեան կազին հոտին կ'նմանի։ Քիմիական բաղադրութիւնն է ջրածնի ածխիւր մը՝ [carbure d'hydrogène]. այսինքն երկու մաս ածուխ միաւորած մէկ մաս ջրածնի հետ։ Իր ծագումը չատ հին չէ. Տավի բնագէտն առաջին անգամ ի վեր հանից իր գոյութիւնն անգիտակցարար կամ պարզապէս դիպուածաւ։ Ո՛չ ապաքէն մեծամեծ գիւտերը դիպուածով ծնունդ առած են հակառ հանճարներու միջոցաւ։ Նեւտոն՝ խնձորի մը անկումէն Տիեզերքի ներգաչնակութիւնը կապող ծանրութեան օրէնքը գտաւ. Արքիմէդէս՝ մարմնոց խտութիւնն և հեղուկներու կացութեան օրէնքները. Ֆրանքլին՝ թաւուցիկին միջոցաւ չանթարգելն. անգլիացի հանքահան մը, ծխելու ժամանակ՝ լուսաւորութեան կազը։ Այսպէս եղած է և աւետիքէնը. զօրաւոր բարեխառնութեան մը մէջ գտնուած ածուխի կտոր մը՝ չրոյ մէջ նետուած ժամանակ չանկարծ սկսեր է աղօտ բոցով մը վառիլ. Ջուրը վայրկենապէս տարբալուծուելով՝ իր ջրածինը միացած է ածուխին հետ, առաջ բերելով աւետիքէնը։ Բայց գտածոյ ժամանակ մը յետոյ մոռացութեան մէջ ինկած է, մինչեւ որ Մ. Պերթրլօ, տարրաբանութեան այդ ահագին վարպետն՝ որ դեռ կ'ապրի, սկսաւ ուսումնասիրել զայն և ասոր վերբացատրութիւնն ընել։ Ածուխի երկու կտորներ ապակեայ գունտի մը մէջ դրաւ եղեկտրական զօրաւոր բարդի մը ազդեցութեան տակ, մէկ կողմէն ալ տալով դէպ ի հոն ջրածնի հոսանք մը, կրցաւ ուղղակի միաւորութիւն մը առաջ բերել աւետիքէնի։ Սոյն այս մարմինը կ'կազմուի նաև չատ մը ջրածնիածխիւրներու անկատար կիզումին մէջ, մանաւանդ լուսաւորութեան կազին մէջ։

Այլ տարբաթանութիւնն՝ այդ ծովածաւալ գիտութիւնն, որ ամէն տեղ է, տեղացեց ուրիչ մարմին մը, ուսկից առատութեամբ ասֆիլէնէ առաջ կուգայ այսօր։ Այդ մարմինը կ'կոչուի Կրածխաթածխիա [carbure de calcium]։ Փնտռեցէ՛ք ձեր տարրաբանական գրքանց մէջ, նոյնին յիչատակութիւնը չպիտի գանէք, որովհետեւ դեռ չատ նոր է։ Աչխարհի վրայ հազիւ երկու կամ երեք ընկերութիւններ կան որ անոր պատրաստութեամբ կ'զբաղին։ Հաստատուն մարմին մ'է, բիւրեղացած, զօրաւոր եւ անախտիճ հոտով։ Մասնաւորապէս Նիւ-Հաւզընի բնակաղեղի ընկերութիւնն է որ լաւագոյն պայմաններու տակ, առատապէս կը պատրաստէ։ Կիրն և ածուխի իրար կը խառնեն 5 առ հարիւր համեմատութեամբ։ Նեղկորական զօրաւոր ոյժը կուգայ այդ խառնուրդին հիւլէներուն մէջ կ'մտնէ, զանոնք ներքնապէս իրարու կ'միացնէ, տալով մարդուն մի այլ մարմին՝ տարբեր յատկութեամբ օժտեալ։ Այդ է ահա կրածնի ածխաթածխիւրածնի ածխուխէն ասֆիլէնէն պատրաստելու համար, բաւ է ունենալ եռելք գործի. կազածին [gazogène] կազաչափ [gazomètre] և կանոնաւորիչ մը (ռեկիւլաթէօռ) կազածինը մէկ մեծ երկայնութեամբ կէս լայն գլանաձեւ աման մ'է մետաղէայ. յայսակին կեզտրոնին վրայ կ'բարձրանայ բարակ խողովակ մը, մինչեւ բարձրութեան կէսին վրայ։ Ցատակէն ուրիչ խողովակ մ'ալ կ'հաղորդակցի կազաչափին հետ։ Դլանը կ'լեցնեն ջրով, բերնէն քիչ մը վար. ուրիչ կողո և փոքր աման մը, լեցուն կրածնի ածխուով, կ'անցընեն գլանին խողովակին վրայ, և ապա գլանին բերանը կ'գոցեն կափարիչով՝ որուն վրայ ծորակ մը կայ ներքին օդը դուրս վանելու համար։

Ձեչականութեան օրէնքով, օդը բաց ծորակէն դուրս կ'խուսափի, և ածխուխով լի ամանը կ'սկսի իջնել։ Ջուրը կերը ամանին յատակին վրայ գտնուած ծակերէն նեղս խուծելով կը թրջէ կրածնի-ածխիւրն։ Անմիջապէս կ'տարբաղադրուի, ջրածինը կ'միանայ ածուխին հետ, և ահա ասֆիլէնը կ'սկսի տարածուիլ։ Վերի ծորակը գոցելէ յետոյ՝ կազը մխա խողովակէն կ'անցնի դէպ ի կազաչափ։ Ու անկից ալ խողովակներով կարելի կ'ըլայ ամէն կողմ զրկել։ Կանոնաւորիչն ալ գործի մ'է, որ ի հարկին կազի հատանքները կ'մեզմացնէ կամ կ'սաստկացնէ, վտանգի առաջն առնուլ համար։ Մէկին հաչիւով, մէկ քիլոկրամ կրածնիածխիւրը 300 լիտր ասֆիլէնէն կ'արձակէ։

Ասիայի, ասելիքներն, որ առաջ ասված էին, ես ուզում եմ ավելացնել մի քանի բառ ևս։ Ես ուզում եմ ասել, որ ինչպես Ասիայի ամբողջ հարավային մասում, այնպես էլ Ասիայի հյուսիսային մասում ամենից շատ տարածված է ոչ թե մահմեդականությունը, այլ քրիստոնեությունը։ Ասիայի հյուսիսային մասում ամենից շատ տարածված է

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑ

ՀՐԴԵՀԻ ԵՒ ԿԵՆԱՑ ԴԷՄ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻԻՆ

ՆՕՐԹՀ ՊՐԻԹԻԹ ԷՆՏ ՄԷՐՔԸՆԹԱՑԼ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ԱՆԳԼ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 12,433,000
ՀԱՄՈՑԹ 1895 ՏԱՐՒՈՑ 3,161,300

ՆՕՐԹՀՐԸՆ ԷՅՈՒՐԸՆՍ

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ԱՆԳԼ. Ոսկի 3,000,000. ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ 4,671,100
ՀԱՄՈՑԹ 1894 ՏԱՐՒՈՑ 1,245,300

Ընկերութիւնս Պոլսոյ մէջ ունեցած Միացեալ Գործակալութեան միջոցաւ հրդեհի դէմ ամէն կարգի վտանգաւոր ապահովութիւններ ի գործ կընդունի չափաւոր գնով, և իրենց յոյժ տուած դրամական հրաշխաւորութեամբ մեծ դուժպներ ապահովագրողայ կընան վստահաբար ղիրենք ներկայացնել. նաև իբր ապացոյց իրենց հաստատութեան, միայն հրդեհի ճիւղին համար մինչև յարդ տուժած ջլատներին 20,000,000 Անգլ. Ոսկին ն'անցնի.

ԾՈՎԱՅԻՆ ԱՊԱՀՈՎԱԳՐՈՒԹԻԻՆ

«ՄԱՐԻԹԱՑՄ»

ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽ ԱՆԳԼ. Ոսկի 5,000,000 ՊԱՀԵՍՏԻ ԴՐԱՄ ԱՆԳԼ. Ոսկի 100,000

Ընկերութիւնը կ ապահովագրէ չոգենաւուց և առագաստանաւուց մէջի ապրանքներն և դրամադարձները խիստ օգտակար պայմանաւ։ Գինոց և այլոց վրայ տեղեկութիւն առնուլ ուղղակ կը հրաւիրուին գլխել Ղալաթիա Մէհմէտ Ալի փաշա խան գետնայարկ թիւ 22 և 22 կր. սենեակներն, առ ԴԱՆԻԵԼ Ց. ՄԵՐՈՒԲԵԱՆ Դործակալ Կ. Պոլսոյ վերոյիշեալ երեք Ընկերութեանց։

ՏՆՏԵՍԱԿԱՆ ԼՈՒՐԵՐ

ԱՌԵՒՏՐԱԿԱՆ ՀՐԱՊԱՐԱԿ Կ. ՊՈԼՍՈՑ

ԱՐՄՏԻՒ. — Ցորեն. — Վերջացող չաբթուն ժամանեցին 41,500 քիլէ ցորեն, որոց 2500 ը կակուղ էսիրնէ և 39,000 ը կակուղ զանազան տեսակ Անատոլու։ Վաճառուեցան 2500 կակուղ էսիրնէ 17-17 ½ ղրուչէն և 39 հազար Անատոլու 16-17 ½ ղրուչէն։ Կարծր ցորենէն հասաւ ու ծախուեցաւ 10,000 Անատոլու՝ Եւրոպայի համար օրան 28½-31 փարայէն։ Դարի.— Տեղական սպառման համար 6000 քիլէ Դանուբ ծախուեցաւ 9 ղրչ.էն և 1000 Անատոլու քիլէն 8—8¼ ղրչ.էն։ Հրապարակն ոգևորեալ է. արտածման համար գործ չկայ։ Իզմիրի մէջ կ'արժէ քիլէն 8¼-10 ղրչ.։ ըստ տեսակին։ Թաղնակեր.— Եւրոպայի համար 500 պարկ ծախուեցաւ օրան 25-25½ փարայէն։ Մարսիլիայի մէջ Ռուսդայի տեսակի գինն է 19 Իզմիրի մէջ 28½։ Սոուամ.—Տեղական սպառման համար, 150 պարկ ծախուեցաւ 75-76 փր.էն, գիներն իրարու հակառակ են։ Իզմիրի մէջ կ'արժէ 82-83 փարայ։

ԱԼԻՒՐ. —Վերջացող չաբթուն ժամանեցին ու ծախուեցան 4900 պարկ, որոց 900ն Օտեսա 78-97 ղրչ.էն պարկը, 1700 Սամսոն 55-57էն, և 2300 Իպարիկ 73 էն։

ԴԱՂԹԱՒԵՐՔ. —Շաբաթ. —Ժամանեցին 4600 պարկ Թրիեսթէ. 6000պարկ ծախուեցան 78-82 ղրուչէն։ Ռուսական 100 ծախուեցաւ 76 էն։ Ճահճէ.— Ժամանեցին 700 պարկ. Ծախուեցան 700. պատրաստ 8000. հրապարակը տկար է։ կ'արժէ պարիզ 6½-9½ սմ. ոսկի։ Բրինձ. —Ժամանեցին 100 պարկ Ռանկունն և 1200 եգիպտական և 50 Ֆարմոսական։ Ծախուեցան 1200 պարկ եգիպտական պարկն 70-74 էն, 1650 ճարոնական 160-170էն և 100 Ռանկունն 118 էն։ Սկոբկիական կաթսայ. — Թանկարդքի վրայ գործ եղաւ օրան 9 ½ ղրչ.էն։ Մոմ.—1000 մնատուկ ֆունտիկ ծախուեցաւ 46 ½ ղրչ.էն մնուկին և 200 Աբդլն 44էն։ Օսմանլիքի գինն է մնուկը 45 ղրչ.և Պոմբոր՝ քիլօն 3⅝ ղրչ.։ Բաքիոդ.—Սնտուկը 21½ ղրչ.ոսկին 100 ղրչէն։

ՄԵՏԱՂ. — Երկաթ. — 100 թոնօ ժամանեց։ Շատ գործ չեղաւ։ Մետաղի միւս տեսակներուն վրայ նշանակութեան արժանի գործ չեղաւ։

ԱԼԻՔԱՆ. —Ծախուեցան 143 տակառ՝ 47-48, 50-52 և 52-55, օրան մէկ սմ. ոսկով։

ՀԱՆԵՒԱՆՈՒԽ.— Ժամանում չկայ։ Մէկ քանի գործեր եղան 12-20 շիլինէն, բան տեսակին։

ՄԱՆԻՖԱՔՈՒՐԱ. — Հրապարակի վրայ քիչ մաւելի գործ կար, որովհետեւ Անատոլուէն գնողներ կային։ Մանածի մարմաջի, կտաւի և տպածոյի վրայ նշանակութեան արժանի գործեր չեղան։

ԱՐՏԱՒԵԼԻ ՆԻՒԹԵՐ.— Թէֆթիկ.— 800 հակ ծախուեցաւ օրան 16½ ղրուչէն։ Բուրդ.— Նոր բերքերը ժամանեցին, բայց վաճառում չեղաւ։ Բամպակ. — 15000 օխա Սուրիա ժամանելով ծախուեցաւ 5-5.12½ ղրչ.ի և 5000 օխա Սէրէզ՝ 4½ ղրչ.ի։ Մէրսէփո . — Այս չաբթու թէ՛ մետաքսի և թէ խողակի վրայ գործ չեղաւ։ Ձիւնէ տեսակին գինն է օրան 90-130 ղրչ.։ Պրուսայի գիներն են 33.50-38 և Սուրիոյ տեսակ 41-43։ Կոպէրպ —Մէկտ ժամանում կայ բայց վաճառում չըլլար։ Ալֆոն. — Վաճառում չկայ։ Իզմիրի մէջ տեղական գինն է 70 և սովրականը՝ 62։ Գոպ ինէ. — 54 անուկ Դայսերի գեղին ծախուեցաւ օրան 17-18 ղրուչ և 196 պարկ Դայսերի Նիյսէ գեղին 12-15 ղրչ.էն օրան։ Նոր բերքերէն երկու ամիսէն կ'ժամանեն։ Պատրաստ կայ 1700 պարկ Մահմուպիչէ,—Օրան 60-200 ղրչ.։ Սալեպ.— Օրան 12½-13½ ղրչ։ Դեղին Գլքոմոյ.— 19-19½ ղրչ.։ Դեղին Ճեհրի.—Օրան 1½-3¼ ղրչ։ Գիւռոր.—Օրան 5 5½ ղրչ։ Մոլի.—5000 Նապատակի մարթ ծախուեցաւ 100 հատը 105 ղրչ.էն մէջտեղէն 20էն։ Ընկոյզ.—Օրան 36-40 փարա. Կապն.—Կենդիները 91-95 ղրչ։ Խոպչէնն.—Կենդիները 30 60 ղրչ։ Պադոզ.—Գործ չեղաւ։ Նոսլ.— 5-5½ ղրչ։ Զանգի.— Օրան 20 փր.էն 4½ ղրչ։ Թոզ.—1½ 3¼ ղրչ. օրան։ Մաագրիա.— Օրան 22 45 ղրչ։

ՄԼՃԼԼԼ

ՕՍՄ. ԲԱՂԱՐՃԻՆ ՕՐԻՆԱԳԻՐԸ

Թարգմ. ՆԻԿՈՂԱՈՍՈՒ Ա. ԹՈՓՎԱԶԱՆ

ՄԵՀԷԼԼԷՆ Օսմ. Տիւթիւրին էն կարեւոր մասն է և քաղաքական գործառնութեանց վերաբերեալ ամէն դատաստան համաձայն կ'լսուծուի, գիրք մը որ ամէն մարդու անհրաժեշտ է։ կը սպառնա[illegible]ապ-իլ-Պիյա, [illegible]ապ-իլ-Քէֆ[illegible]ապ-իլ-[illegible]ամալէ, Քիթապ-իլ-[illegible]ապ-իլ-Նէմնէէ, Քիթապ-իլ-Ղասպ, Քիթապ-իլ-[illegible]ապ-իլ-Մուէզ վէ Իպրահ, Քիթապ-իլ-Վեհապէ, Քիթապ-իլ-Մուէզ վէ Իպրահ, Քիթապ-իլ-Իգրար, Քիթապ-իլ-Տաֆա, Քիթապ-իլ-Պէյենիէ վէթ-Թահլիֆ, Քիթապ-իլ-Գազա։ Թարգմանիչն իր աչց առէնէ ունեցած է Մէհէլէլի բոլոր ականաւոր մեկնիչներն և իր հայերէն թարգմանութիւնն Ամբողջ գործն հինգ հատոր է, 900 երեսէ բաղկացեալ, եւ իւրաքանչիւր հատորի գինն է 10 ղրչ։

Հինգ հատորին վրայ 10 ղրչ.ի զեղչէն օգտուելու համար, դիմեցէք Մաբգարեան գրատունն, ի Մէրճան։

ՀԱՄՊՈՒՐԿ ԵՒ ՄԻՒՆԻԽ

ՄԻԱՑԵԱԼ

ԱՊԱՀՈՎԱԴՐԱԿԱՆ ԸՆԿԵՐՈՒԹԻՒՆ ԸՆԴԴԷՄ ՀՐԴԵՀԻ

Դրամագլուխ	ֆրանք	14,500,000
Պահեստի դրամ	»	21,173,000
Տարեկան հասոյթ	»	44,820,000

Ընկերութիւնքս ՓՈԽԱԴԱՐՁ ԵՐԱՇԽԱՒՈՐՈՒԹԵԱՄԲ կ'ապահովագրէն միթհրանոցներ և բնակարաններ և ասոնց մէջ գտնուած վաճառքներ և կարասիներ, խիստ չափաւոր սակագիներով։

Լիազօր ներկայացուցիչ կ. Պոլսոյ

ԴԱՆԻԵԼ ԱՍՏՈՒԱԾԱՏՈՒՐ, Պոլիս Պահչէ-Գարու, Ալանեիատիս խան, 12, 13, 14

ՄՈԳԱԿԱՆ ՆԵՐԿ

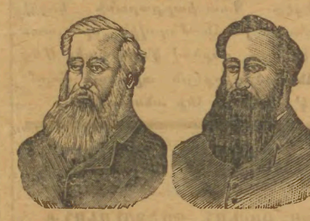

Նոր գիւտ մը, որ կ'բազկանայ արմատներու նիւթէ ու խոտերէ, մազերու գոյնը աւելի կամ չափականագոյնի կ'վերածէ բնականին նման։ Սպիտակ կամ կարմիր մազերը կ'վերածուին բաց չագանակագոյնի և կամ մութ սեւի։ Փոքր ջրոյց առած է որ այս ներկ ուրիշներէն գերազանց է և այնքան բնականին նման է որ մանրադիտին դիտողն անգամ կ'խաբուի։ Մազերուն անկումը կ'արգիլէ, թեփերը կ'վանէ ու մազեր կ'պահէ մազերը։ Դարձաձեռնահաս եղանակը։ — Դործածելէ առաջ սրսկելն ապկի մը չարմել յետոյ վրան չափ մը պակուի մէջ դնել և սանտրով կամ խոզանակ մը թեթեւ մը քսելով մազերուն լաւ մը քսել, այնպէս որ ամբողջ մազերը թրջել. մինչեւ չորնալը գլուխը բաց կենալ։ Վաճառատեղին է Թուրքիոյ մէջ իր միակ գործակալին նամեն Դարուանոփ. անգլ. ընդհ. մերթողոց՝ 95—97. Ղալաթիա, Եիւքսէք-գալաբրըմ, Վօյվոտա, Կալաթա-Շիշլիի թրամվէյներու կայարանին մօտ։

ԲՕՈՒԷԼԻ ԱՆԻՍՈՆԻ ՊԱԼՍԱՄ

Հազի, հարբուխի, լուծի կաթօ-ըռնաո, ընկերգելը-ըռնաո գէմ, և.

Այս թանկագին դեղը տարօրինակ յատկութիւն ունի անմիջապէս ոչնչացնելու հարբուխը, հազը, կոկորդի ցաւը, դժուարաշնչութիւնն, և.ն։ Իր աղդեցութիւնը կ'ընէ կարծրացած մաղաձը կակուղցնելով և արտաքսումը դիւրացնելով։ Կոկորդի անհաճոյ խոխոջումներով դիչեր ցերեկ հաղացող և հանգիստ կորսնցնող անձինք կը հանգստանան եւ մէկ շիշը բաւ է հիւանդութիւնը բուժելու։ Այս անմահ դեղ հրաշքներ կը գործէ չնչարգելութեան, հինցած հազի, էնֆլիւէնցայի եւ ուրիշ պարագաներու մէջ։

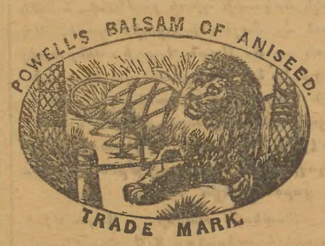

Վ Կ Ա Ճ Ա Ռ Ի Ր

Սատարգելաց, Թուրչուճը Հազգը էֆ., բնակեալ Տօլմա-Պահչէ, թիւ 25, կը վկայէ որ 40 տարիէ ի վեր չնչարգելութենէ տառապելով համբաւաւոր բժիշկներուն դիմեցի եւ չատ տակ վճարեցի, բայց օգուտ չտեսայ. հիւանդութիւնն օրէ օր տառապացուս։ Ինչ բնիկքս չէի գիտեր, երբ բարեկամներ խորհուրդ տուին որ դիմեմ Կալաթա, Վօյվոտայի պահակատոցին քով, թիւ 95-97, Պ. Խա. Բաթուտայի անդլ. վաճառատունը։ Հոն ծախուած «ԲՕՈՒԷԼԻ ԱՆԻՍՈՆԻ ՊԱԼՍԱՄ»ը գործածեցի եւ 3 ամիսէն կատարելապէս բժշկուեցայ։ Եւ դուս հրատարակեը մարդահարկան պարտք կը համարիմ։ Կ. Պոլիս, 4 ապր. 92. Սարգս. ԵՍԱՏ ՀԱՊԴԸ

Ընդհ. Մերթողոց Խանէնտ Բարուանայի անգլ. վաճառատունը կայաճա, Վօյվոտա փոզոց թ. 95—97։ Կը գտնուի նաև բոլոր դեղարաններն և դեղավաճառաց քով։

ԶԾՄԱՐԻՏ ԿԱՐԻ ՄԵՔԵՆԱՆԵՐ

ՍԻՆԿԷՐ

ԼԱՒԱԳՈՅՆ ԱՄԲՈՂՋ ԱՇԽԱՐՀԻ ՄԷՋ

ՄԻԱԿ ՆԵՐԿԱՅԱՑՈՒՑԻՉ Կ. ՆԱՅՏԼԻՆԿԷՐ

ՀՅԱՑԹԱՑԹԻՉ վԵՀ. ՍՈՒԼԹԱՆԻՆ

ՎԱՃԱՌԱՏՈՒՆ Ի ԳԱԼԱԹԱ ԵՒ Ի Կ. ՊՈԼԻՍ

ԲԵՐՈ. — Մեծ-փողոց կալաթա Սէրայի Լիսէին դիմաց։

ՂԱԼԱԹԻԱ. — 1. Սինկէր խան, Թիւնէլի հետ։ 2. Գարաքէօյ մօտ թիւ 120, Շիշլիի Թրամուէյներու կայարանին դիմաց։

ՊՈԼԻՍ. — Սիրքէճի, Հօճա-Փաչա, Պալը Ալի Ճառտէի թիւ 11։

Հրատարակութեան համար յօդուած կամ նամակ ղրկողներէ կը խնդրենք որ թղթին միայն մէկ երեսին վրայ գրեն։ Երկու երեսի վրայ գրուելէն չատ յապաղում և դժուարութիւն կը ծագին։

ԱՐՏՕՆԱՏԻՐ ԲԻԶԱՆԴԻՈՆ ԹԷԶԵՆ

Ի ՏՊԱՐԱՆԻ «ԲԻԶԱՆԴԻՈՆ» ԼՐԱԳՐՈՑ

ԺՕՐԺ ՕՆԷ

ԿԵՆԱՑ ՊԱՅՔԱՐՆԵՐԸ

ՏՈՔՈՒՈՐ ՌԱՄՕ

ՄԱՍՆ ԱՌԱՋԻՆ

Ռամօ, կարծես իբրեւ միակ ժառանգորդը մը, զոր խեթիւ կը դիտէին պահակազօրքերն, իրենց զինուորի անձուկ խցիկին մէջ իւրովի հարցնելով թէ ձերբակալելու չէի՞ն գայն, բայն հասաւ իր կառքը գըտնելու համար։ Հոն գտաւ զԹալվան որ, չափազանց յուզուած, իրեն կ'ըսպասէր։

Ցիմարարոյժը սա բառերը միայն կրցաւ ըսել անոր.

—Տ'ո՛ղ, բարեկամ, ինչ ազիտաբեր կերպով կը գործածես հիանալի կարողութիւններդ... Ո՞րքան հրէշային բաներ հարձակակցաբ ըսել... Բայց ո՛րքիսի պերճախօսութեամբ... Սատանորդի տղայ, դնա՛ բանդ։

Եւ մի կողմէ սոսկմամբ և միւս կողմէ հիացմամբ համակուած, իր ջերմ բարեկամութենէն մղուած, բարեմիտն Թալվան բռնեց ու իր թեւին տակ ուժգին սեղմեց մեծ մարդուն թեւն, որ լռիկ կը հետեւար պաշտօնական գատապարտութեան մէջ տեղ։

Յաջորդ օրը Ռամօ իմացաւ թէ իր ուսուցչական պաշտօնէն հանուած էր։ Զրոդոբեց։ Դադալապլայ աշխարհին մէջ միայն խռովարար մ'էր։ Իր պաշտօնանկութիւնը բուռն յուզում մը յառաջ բերաւ դպրոցներու թաղին մէջ, ուր բանախօսութիւնն ահագին թնդուն մ'ունեցած էր։ Ցայցեր կպամաւորեցին ուսանողներն որք խմբովին գիմնականին պատուհաններուն տակ եկան և իրենց կեցցէներով թնդացուցին փողոցն, որոյ բնակիչներն արդէն իրենց գլուխները պատուհաններէ դուրս կը հանէին մտատանջ Ռամօ միայն խուլ մնաց այս կոչումներուն, և անտեսանելի մընաց։ Միւնզելի տունն ապաւինած էր, և արուեստանոցին բազմոցին վրայ ընկողմանած, կը ծխէր՝ ունկն դնելով պատկերհանին։ Սա իր մատները կը չափէր երգիմնին տեղնաչարին վրայ որ ընդարձակ սենեկին մէկ ծայրէն միւսը կ'երթար, դէպ ի բարձր ու հնչական կամարն արձակելով իր երաժշտն ներշնչութեանց ու գողարիկ գիպգիպները։

Ուսուցչական բեմէն արտաքսուած, Ռամօ յաճախորդներ բռնեց։ Այս անատուածն, որոյ գլուխն հանել պիտի ուզէին բարեպաշտ մեծատունք, խնդուն կը հրաւիրուէր, երբ ծանր հիւանդութիւն մը պատահեր։ Իրեն համար կ'ըսէին։ «Սատանին հետ գաշինք կնած է։» Բայց բուժումն, գժոխքէն ալ եթէ գար, ոչ նուազ բուժում էր։ Եւ քանի մը մեղսաբաւիչ պատարագներով, իրենց հաչիւը կը կարգադրէին երկնից հետ։

Ռամօ տարին դիւրաւ հրկու հարիւր հազար ֆրանք չհնգաւ։ Հարբատացած էր, և իր պարզասէր ճաշակով չէր կրնար վայելել իր հարստութիւնը։ Թալվան փորձեց հասկցնել թէ աւելի ճոխ և մեծաշուք կենցաղավարութիւն մը անհրաժեշտ էր իրեն։ Ուզեց ստիպել զայն որ բնակարանը փոխէ։ Ռամօ մերժեց։ Մէկտ Լա Հարը փողոցի տունը կը բնակէր, միայն թէ հինգերորդ յարկէն առաջինն իջած էր։ Հոն հինդ սենեակով բնակարան մ'ուներ, զոր լիովին բաւական կը գտնէր իրեն համար։ Սրահն իր գրասենեակն ըրած էր, եւ ժամ չորսին առեւտրէն, հիւանդ ընդունած պահուն, մինչեւ նախասենեկին նստարանները վրայ բազմութիւն կը գտնուէր։ Իր սպասաւորը կարգանիչ կուտար հասնողներուն, և ամենքն ալ, հարուստ կամ աղքատ, տառապանաց մէջ հաւասար, ի միասին խառնուած, համբերատար կ'սպասէին իրենց կարգին։ Յաճախ ատն դրան առջեւ բազմաթիւ կառքեր կային։ Եւ իրենց ամբոխային վրայէն կառապաններն իրենց մուչտակներուն մէջ թաղուած՝ արհամարհանօք կը դիտէին հիւանդուց փողոցին տղմուտ առուակն, որոյ մէջ կը թրջուէին երիվարներուն ոտքերն որք աղնուապետական թաղերուն խնամով սալապատ եղած ուղիներն վարժուած էին։

Բ.

Սակայն նախանձաւորութիւնն, ինչպէս կ'ըսէր Թալվան, կամ Դիւցազն, ինչպէս կը պատասխաներ Ռամօ, կը պատրաստուէր դիտանին կեանքը փոխելու։ Օր մը, խորհրդակցութեան ժամուն, քառասնամեայ կին մը, որ հասարակ քաղքենիներու սպասուհւոյ մը պէս հագուած, գլուխը սեւ րուդէ հիւսածոյով մը ծածկած էր և ջրաթաթաւ անձրեւանոց մ'ունէր ի ձեռին, ներկայացաւ և Տոքթոր Ռամօյի հետ անվիճաչէս խօսիլ ուզեց։ Սենեկապանն, որ սեւեր հագած ու սպիտակ փողկապ դրած էր նախարարական բարապանի մը պէս, կարեկցութենէն բերանը ծամածռեց, և խնդրարկուին թուանիչ մը տալով, բացաւ սենեկի մը դուռն, որոյ մէջ տասնեւհինգ չափ անձինք կ'սպասէին համբերատար ու լռիկ։ Կինն հառաչանք մ'արձակեց և քայլ մը եաւ դնաց։ Սպասաւորը դուռը նորէն գոցեց ու մեզմիւ բսաւ.

—Եթէ կը վախնաք որ չատ երկար կ'սպասէք, վազը նորէն եկէք, բայց երկու ժամ առաջ...

—Վա՛զը, գուցէ կինը ձեռքերն իրարու զարնելով, դէմքի յուսահատ արտայայտութեամբ մը։ Բայց այս իրկուն Թերեւս չատ ուշ պիտի ըլլայ... Պէտք է որ անմիջապէս խօսիմ տոքթորին հետ։

—Անկարելի է։

—Ուրեմն հարկ է որ տիրուհիս առանց օգնութեան մեռնի՞։ Տէ՛ր Աստուած, ի՞նչ պիտի ըսէ օրիորդը։

Նաեւ, արունքները կթռած, և սկսաւ լալ՝ գլուխը խոնարհած, արցունքներն հոսելով գոգնոցին վրայ, և բոլորովին անձնասուր իր վշտին, մոռցաւ թէ ո՛ւր կ'գտնուէր։

—Բայց տիկին... բաւ սենեկապանը վախն ի վախ, սկսաւ ինչ յուզել, հակառակ իր սովորական պաղարիւնութեան ընդդէմ մարդկային թշուառութեանց որոց առդանցութեան ամէն օր ներկայ կը գտնուէր։

Զանգակի ձայն մ'ընդհատեց իր խօսքն, և առանց այլ ևս հոգ ընելու իր վշտահար խօսակիցը, գուռ մը բացաւ և պատրաստուեցաւ առաջնորդելու այն անձին որ խորհրդակցութեան սենեկէն դուրս կելնէր։ Տարաժամու օրուան պատ լռյսին մէջ, Ռամոյի բարձր դէմքն երեացաւ։ Հրաժեշտի քանի մը կարճ խօսքեր փոխանակուեցան տոքտորին ու հիւանդին միջեւ։ Կացող կինը դուրս մնած էր։ Վշտին պատճառած յայտնաւորութեամբ մը։ Այս տեսնուած անձանօթին վրայ հազիւ տեսնել ազատարին որոյ գուշակից տեսնել ազատարին որոյ օգնութիւնն հայցելու եկած էր, և յանկարծ ոտք ելնելով անոր եաւէն սենեակը խոյացաւ։ Ռամօ թողուց որ ներս մտնէ, և ժպիտ իջուցին քննելով զայն,

(Շարունակելի)

Թարգմանիչ Բ. Մ. ՊՕՉԱՆԵԱՆ